

UTJECAJ RAZGOVORA GRUPE PUTNIKA I MUZIKE NA PAŽNJU VOZAČA ZA VRIJEME VOŽNJE

Elmir Leko, email: elmirleko@hotmail.com

Jusuf Ahmić, email: jusuf_a7@hotmail.com

Šezad Hodžić, MA, email: sezad-hodzic@hotmail.com

Azmir Kozar, dipl. iur., email: kozar.azmir@hotmail.com

Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Najčešći uzroci saobraćajnih nezgoda sa smrtnim posljedicama su neprilagođena brzina uvjetima vožnje, vožnja pod utjecajem alkohola, nekorištenje sigurnosnog pojasa i ometanje pažnje vozača. Učestalo korištenje mobilnih telefona, navigacije, različitih multimedijalnih sistema, razgovora grupe putnika u vozilu i slušanje muzike, dovode do distrakcije, odnosno utječu na odvratanje pažnje vozaču tokom upravljanja vozilom. U okviru ovog rada prikazani su načini utjecaja slušanja muzike na kognitivne sposobnosti vozača, kao i utjecaj razgovora i pritiska grupe putnika u vozilu na vozača tokom upravljanja vozilom, kao ključnih distraktora, koji odvrću pažnju vozaču. Ovaj problem posebno je prisutan i izražen kod ponašanja mladih vozača tijekom zajedničkih izlazaka i posjećivanja određenih društvenih događanja, posebno noću u dane vikenda. Zbog toga je u radu dan prikaz određenih mjera i postupaka, kako i na koji način preventivno djelovati i utjecati na poboljšanje sigurnosti mladih u saobraćaju. Takvim pristupom želi se utjecati na povećanje razine svijesti mladih vozača o opasnostima koje su vezane za distrakciju, spriječiti nastanak ovih pojava odnosno smanjiti broj saobraćajnih nezgoda i stradanja mladih u tim nezgodama.

Ključne riječi: vožnja, utjecaj razgovora grupe putnika, ometanje pažnje vozaču, slušanje muzike.

THE IMPACT GROUP CONVERSATION AND MUSIC ON THE ATTENTION OF DRIVER WHILE DRIVING

Abstract: The most common causes for the traffic accidents with almost fatal consequences are the unadjusted speed to the driving conditions, driving under the influence of alcohol, the failure of the seat belt and distraction of the driver's attention. Furthermore, using of the mobile phones by the driving, navigation, various multimedia systems, conversations of a group of passengers in the car and listening to music lead to distraction, or influence the distraction of the driver during to the managing of the vehicle. In this chapter, we are going to show how the listening of music may have a negative consequences on the driver's cognitive abilities, as well as the influence of conversation and of a group of passengers in a vehicle on a driver during driving a car (as key distractors) This problem is especially present and expressed in the behavior of young drivers during joint exits and visits to certain social events, especially in the late hours at weekends. Therefore, this article should present some measures and procedures, how and in what way the preventive action and influence can improve the safety of young people in daily traffic. with that type of access we want to affect the level of awareness with young drivers about the dangers that are related to distraction, to prevent the emergence of these appearances ie reduce the number of traffic accidents and the number of young dead lives.

Key words: driving, the impact group conversation, distraction of the driver's attention, listening to music.

1. UVOD

Utjecaj razgovora grupe putnika u automobilu na ponašanje vozača za vrijeme vožnje može imati veoma značajnu ulogu za sigurno upravljanje vozilom. Ishod takvog ponašanja mogu biti različite posljedice, pri čemu vozač može djelovati pogrešno ili ispravno na konkretnu saobraćajnu situaciju. Međutim, tokom upravljanju vozilom u saobraćaju, razgovor sa vozačem, ometanje, odnosno utjecaj grupe i prijatelja, kao i slušanje muzike u vozilu mogu imati veoma veliki utjecaj na pažnju vozača. Na taj način moguć je utjecaj i na poduzimanje određenih akcija od strane vozača, koje mogu biti kobne po sigurnost grupe i prijatelja u vozilu. Upravo ometanje vozača razgovorom i slušanje muzike, dok on upravlja motornim vozilom na cesti, može u trenutku nepažnje izazvati ili uzrokovati događanje saobraćajne nezgode.

Nedovoljna pažnja i koncentracija na situaciju ispred vozila na cesti i na kretanje vozila, često je uzrok saobraćajnih nezgoda s tragičnim posljedicama. To se dešava iz razloga, što vozač, prilikom razgovora s grupom putnika u vozilu i slušajući određenu vrstu muzike zanemaruje vožnju odnosno pažnju, jer upravo takve radnje odvrćaju njegovu pažnju. U prvom redu interesira ga o čemu se razgovara, šta se razgovara i tiče li se taj razgovor njega. Zbog toga vozač svu svoju pažnju usmjerava na taj razgovor. Zato razgovor sa saputnicima, slušanje muzike, kao i sam utjecaj grupe na vozača, na njegov karakter i na njegovu pažnju, odnosno samo zagovaranje vozača, osim alkohola i korištenja mobitela, predstavlja jednu od zastupljenijih i značajnijih distrakcija ili distraktora koji danas uzrokuju ogroman broj saobraćajnih nezgoda. Zbog toga je potrebno razmotriti utjecaj pojedinih varijabli razgovora i predložiti moguća rješenja ponašanja vozača u takvim prilikama.

Nužno je ukazati na opasnosti koje tokom vožnje u automobilu izaziva razgovor grupe putnika s vozačem, kao i na moguće posljedice. S obzirom na takav pristup, potrebno je predložiti konkretne mjere koje će imati za cilj svesti na minimum razgovor grupe putnika s vozačem kao i smanjiti potrebu slušanja muzike. Takvim pristupom, smanjio bi se mogući utjecaj na pažnju vozača, pri čemu bi ponašanje vozača tokom vožnje bilo sigurnije.

2. UTJECAJ RAZGOVORA GRUPE PUTNIKA NA PAŽNJU VOZAČA TOKOM UPRAVLJANJA VOZILOM

Utjecaj razgovora grupe putnika, odnosno prijatelja ili drugih osoba koje se nalaze u vozilu na vozača prilikom upravljanja vozilom ima velik značaj. Predstavlja jedan od glavnih razloga distrakcije, zbog koje se dešavaju saobraćajne nezgode. To je pogotovo izraženo kod vozača mlađe populacije ili mladih vozača. Takav utjecaj potiče vozača na bržu vožnju i smanjenje pažnje i koncentracije. Također potiče vozača na dokazivanje i želju za brzinom. To se događa zbog toga što taj mladi vozač pada pod utjecaj grupe ili njegovih prijatelja koji se nalaze u vozilu. Oni svojim djelovanjem, odnosno prisustvom u vozilu, razgovorom ili iznošenjem ideja, na određeni način utječu na mladog vozača. U takvim okolnostima vozač poduzima određene radnje vozilom koje mogu zbog pogrešnog postupka (povećanje brzine, nepropisno prestrojavanje, nepropisno pretjecanje, nepravovremeno davanje pokazivača smjera i sl.) biti kobne, odnosno mogu uzrokovati dešavanje saobraćajnih nezgoda, sa teškim posljedicama kako za vozača, tako i za druge učesnike u vozilu. Važno je istaći da je utjecaj grupe ili prijatelja u vozilu na samog vozača i njegov način vožnje kod mladih vozača, naročito izražen prilikom povratka iz noćnih klubova, dakle u kasnim noćnim satima. U tom vremenu se pojačava utjecaj grupe na vozača na način da povećava brzinu kretanja svog automobila, da se utrkuje, odnosno

da ne dozvoli drugom vozilu da ih pretekne, da se ubaci ili prestroji na drugu cestu što je prije moguće, da izvrši preticanje vozila koje se nalazi ispred, na mjestima ili dionicama ceste na kojima to nije dopušteno za takve radnje i sl. U glavnom, razlozi zbog kojih se dešavaju saobraćajne nezgode u kojima je glavni uzrok bio upravo utjecaj grupe, prijatelja ili drugih osoba, ljudi u vozilu, jesu određeno izazivanje vozača u smislu da ne smije brže da vozi, da nije dovoljno stekao vozačkog znanja, da ne zna poduzeti određene radnje sa vozilom (zanošenje pod ručnom kočnicom, polukružno okretanje i sl.), da ne poznaje cestu po kojoj se vozi (zbog čega on smatrajući da poznaje svoje vještine i da je dovoljno vješt poduzima radnje koje nisu dozvoljene ili koje je nemoguće izvesti na istoj toj cesti i sl.), preopuštenost, pojačana muzika i uživanje vozača s grupom u vozilu itd. Faktori koji doprinose i koji utiču na promjenu ponašanja vozača pri upravljanju vozilom pod utjecajem grupe, su:

- smanjena koncentracija i pozornosti tokom vožnje,
- promjena ili djelovanje na promjenu emocionalnog stanja,
- loša procjena situacije,
- neprimjereno i nepravovremeno reagiranje,
- nedovoljna svijest o potencijalnoj opasnosti,
- slabija samokontrola ponašanja i brzopleta reagiranje na opasne situacije,
- precijenjivanje vlastitih sposobnosti i dr.

Najučestalije saobraćajne nezgode koje se dešavaju zbog djelovanja grupe ili prijatelja na vozača, su:

- slijetanje vozilom s ceste,
- sudar vozila u naletu, odnosno nalet jednog vozila na drugo vozilo,
- nalet na pješaka,
- čeon ili izravni sudar (prilikom noćnih utrka, prelaska vozila u suprotnu traku, kada je vozač u alkoholožiranom stanju),
- nalet na životinju,
- udar vozila u objekat na cesti i sl.

Na slici 1. prikazan je primjer utjecaja razgovora grupe, odnosno razgovora prijatelja u vozilu na vozača koji upravlja vozilom.

Slika 1. Utjecaj razgovora grupe prijatelja u vozilu na vozača tokom vožnje [8]

Osim kod vozača i putnika u vozilu mlađe populacije, utjecaj razgovora grupe ili prijatelja u vozilu na vozača kao jedan od problema i razloga dešavanja saobraćajnih nezgoda, izražen je i kod starijih osoba. Naročito je to izraženo kod bračnih parova, gdje partner može djelovati na vozača i ometati njegovu opreznost i usmjerenost na vožnju, stalnim dobacivanjem, nagovaranjem ili utjecajem na vozača da poveća brzinu vozila, nestrpljenjem ili nervozom, određenom žurbom, nekim drugim problemima i sl., a što je prikazano na slici 2.

Slika 2. Utjecaj partnera na vozača u vožnji [7]

Utjecaj drugih saputnika na vozača u vozilu tokom vožnje učestala je pojava. To je jedan je od glavnih distraktora koji uzrokuju dešavanje saobraćajnih nezgoda sa teškim posljedicama. U takvim okolnostima vozači se ne mogu usredotočiti ili fokusirati na saobraćajnu situaciju ili što vozač pod utjecajem drugih osoba, svjesno ili nesvjesno poduzima radnje vozilom koje mogu biti kobne po njegov život, ali i život drugih učesnika u saobraćaju. Najviše je ovakva pojava zastupljena kod mladih vozača koji „padaju“ pod utjecaj drugih. Oni smatraju da imaju dovoljno vozačkog iskustva kako bi obavili radnje vozilom koje su neprimjerene u saobraćaju ili koje mogu da dovedu do katastrofalnih posljedica. Također, mogu biti pogubne za život vozača ali i grupe putnika, odnosno prijatelja koji se nalaze u vozilu.

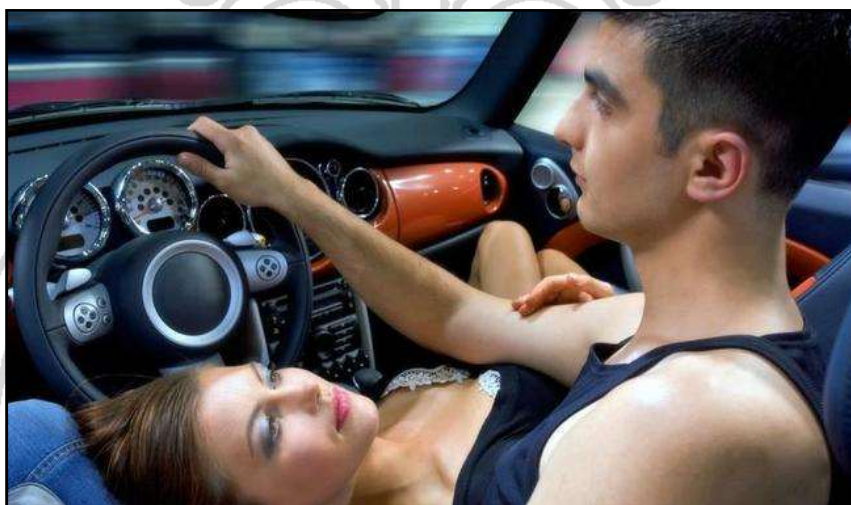
Utjecaj razgovora sa vozačem, ili razgovora drugih saputnika u vozilu dok vozač upravlja vozilom, predstavlja jedan od najčešćih distraktora i uzroka dešavanja saobraćajnih nezgoda. Razlog tome, jeste što razgovor sa vozačem tokom njegovog upravljanja vozilom predstavlja dvije uporedne i dvije kognitivno zahtjevne aktivnosti. To praktično znači da je za razgovor i upravljanje vozilom potrebna umna usredotočenost, te se jasno može zaključiti da se te dvije aktivnosti međusobno ometaju. Dakle, razgovor vozača sa drugim saputnicima ili prijateljima, grupom u vozilu i samo upravljanje vozilom predstavljaju dvije istovremeno odvojene radnje i aktivnosti, na koje je nemoguće da vozač istovremeno posveti pažnju. Razgovor je taj koji odvlači ili skreće pažnju vozaču prilikom upravljanja vozilom, gdje on naprosto ne može da se usredotoči na zbivanje ispred i oko vozila, odnosno na ono što se događa na cesti. Dakle, ne može istovremeno da obavlja dvije radnje vozilom.

Razgovor, kao distraktor utječe na vozača u smislu da on jednostavno ne može da se koncentriše ili fokusira na zbivanje ispred vozila, niti da predviđa opasne situacije, nego ga jednostavno interesuje šta se to priča, o kakvoj temi je riječ, zbog čega biva smanjena njegova pažnja i koncentracija na vožnju. To je pogotovo više izraženo kada se priča o samom vozaču, gdje je sav njegov interes usmjeren na to šta se o njemu priča, a koncentracija na samu vožnju opada.

Međutim, važno je istaći, da razgovor ili pričanje sa vozačem ima svoje i pozitivne strane, pogotovo kad je u pitanju umor vozača, gdje se javlja pospanost, naročito pri dužim vožnjama, gdje se razgovorom može utjecati na vozača kako ne bi zaspao tokom upravljanja vozilom.

3. OPAŽANJE PONAŠANJA VOZAČA OSOBNIH AUTOMOBILA O UTJECAJU GRUPE I RAZGOVORA U VOZILU

Obavljeno je opažanje ponašanja vozača i ostalih saputnika u vozilu tokom vožnje, na uzorku od 100 vozila, na cesti u mjestu „Turbe“ u smjeru Turbe – Donji Vakuf. Na osnovu analize rezultata može se zaključiti kako od 100 posmatranih vozila, čak u 83 vozila je uočeno, da se razgovara u vozilu kao i da su vozači ometani od strane suvozača. To je posebno izraženo kada je riječ o određenom ljubavnom paru, slika 3.

Slika 3. Utjecaj partnera na vozača u vožnji [7]

Također, rezultati pokazuju da su vozači ometani od strane drugih saputnika u vozilu tako što je pojačana muzika, vika, buka, razgovor vozača sa saputnicima i sl., a da je samo u 17 vozila vozač striktno fokusiran na vožnju i dešavanje ispred vozila, odnosno usmjeren je na situaciju ispred vozila na cesti.

4. UTJECAJ MUZIKE NA PAŽNJU VOZAČA TOKOM UPRAVLJANJA VOZILOM

Muzika postoji od najranijih perioda u historiji čovječanstva. Najprije je postojala samo u vokalnom obliku, da bi kasnije nastajali instrumenti koji su imitirali zvuke iz prirode. Muzika je pojam, koji označava vrstu [umjetnosti](#) koja kao medij koristi zvuk organizovan u vremenu po određenom planu ili bez njega. Osnovni elementi muzike su [ton](#) (koji određuje [melodiju](#) i [harmoniju](#)), ritam (i njemu pridruženi koncepti: tempo, metrika i artikulacija), dinamika i karakteristike zvuka kao što su boja i punoća. Od nastanka automobila, pa do prvih radio prijemnika u njima, nije prošlo mnogo vremena. Radio je jedan od prvih dodatnih uređaja koji su se implementirali u vozila. Danas gotovo ne postoji vozilo koje ne posjeduje radio. Razlika je u tome što su današnji uređaji u vozilu savremeniji i pružaju više mogućnosti, a suština je ista, mogućnost slušanja muzike tehnološki je modernije uređena.

Muzika može imati utjecaj na koncentraciju, način vožnje, stanje vozača u zavisnosti od žanra i glasnoće. Može imati i pozitivan i negativan utjecaj na vozača u zavisnosti od jačine podražaja (glasnoće) i vrste muzike. Međutim, kod mladih vozača u većini slučajeva može imati negativne efekte na vožnju zbog toga što im je potrebno više koncentracije na upravljanje vozilom, a posebno kada izvode zahtjevnije radnje vozilom poput pretjecanja ili skretanja na raskrsnicama. Vozač je često izložen šumovima koji ga znatno više zamaraju nego tonovi. Tokom vožnje lagana i ugodna muzika u vozilu vozača može odmarati.

4.1. Glasnoća

Tokom vožnje veoma je važno za vozače da prate situaciju oko sebe. Ukoliko su stakla zamagljena oni nisu u stanju da vide situaciju izvan vozila. Isti je slučaj i sa preglasnom muzikom. Osim što ne čuje zvukove van automobila, vozač slabije čuje i zvukove u vozilu. U slučaju nekog kvara na vozilu koji se može detektovati čulom sluha, muzika to onemogućava i može doći do težih posljedica.

4.2. Tempo

Jedna od zanimljivosti je ta da "srce prati ritam muzike,.. To znači da se sa ubrzanjem tempa muzike povećava i broj otkucaja srca. Kao posljedica javlja se želja za bržom vožnjom zbog lučenja hormona adrenalina. Epinefrin poznatiji kao adrenalin je hormon kojeg luči srž nadbubrežne žlijezde u situacijama kada je neophodno povećati srčani minutni volumen. Adrenalin priprema organizam za stanja kada treba hitno reagovati, boriti se ili pobjeći zbog opasnosti, a također povećava snagu i stanje budnosti.

4.3. Impresije

Mješanjem opažaja-percepcija s drugim psihičkim procesima (npr. emocionalnim doživljajima) nastaju impresije. One su kombinacija percepcije i osjećaja. Vozač je impresioniran prvim vožnjama, vožnjama u ugodnom društvu, vožnjom uz muziku. Impresije mogu umanjiti opreznost upravljanja vozilom i sigurnost vožnje. Na primjer, česte saobraćajne nezgode mladih vozača i njihovih saputnika.

4.4. Novi trendovi

Među mladim vozačima zastupljeni su novi trendovi zasnovani na popularnoj i aktualnoj muzici i društvenim mrežama. O čemu je zapravo riječ? Mladi vozači potaknuti željom za dokazivanjem dovode u pitanje sigurnost kako sebe, tako i drugih učesnika u saobraćaju. Koristeći mobilni telefon, koji je također jedan od najvećih distraktora današnjice, snimaju svoju vožnju dok svira njihova omiljena pjesma. Obično to bude pjesma koja tekstom utječe na emocionalno stanje vozača ili pjesma novijeg izdanja. Problem i pojava koja dodatno otežava upravljanje vozilom je ta da mobitel drže u ruci. Nerijetko uz to obavljaju i pretjecanje vozila ili slične opasne radnje vozilom. Nakon toga video dijele na društvene mreže kao što su Facebook, Instagram, YouTube i sl., a što je prikazano na slici 4.

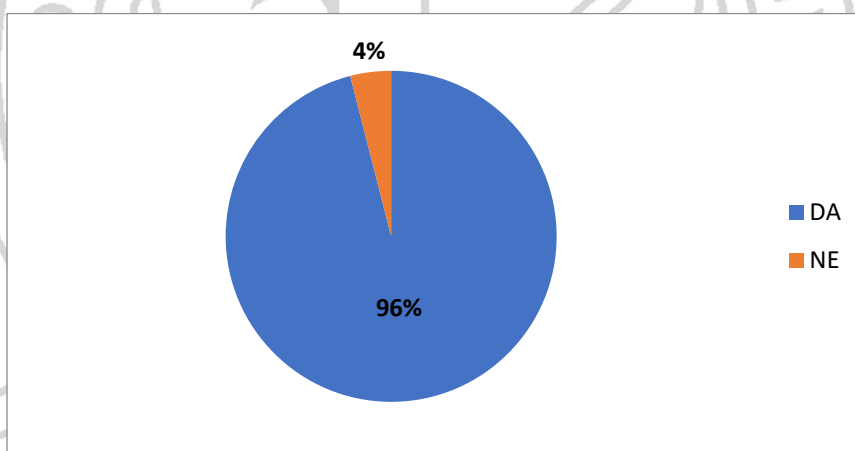

Slika 4. Snimanje vožnje mobilnim telefonom uz slušanje muzike [6]

5. MIŠLJENJE VOZAČA O SLUŠANJU MUZIKE U VOZILU

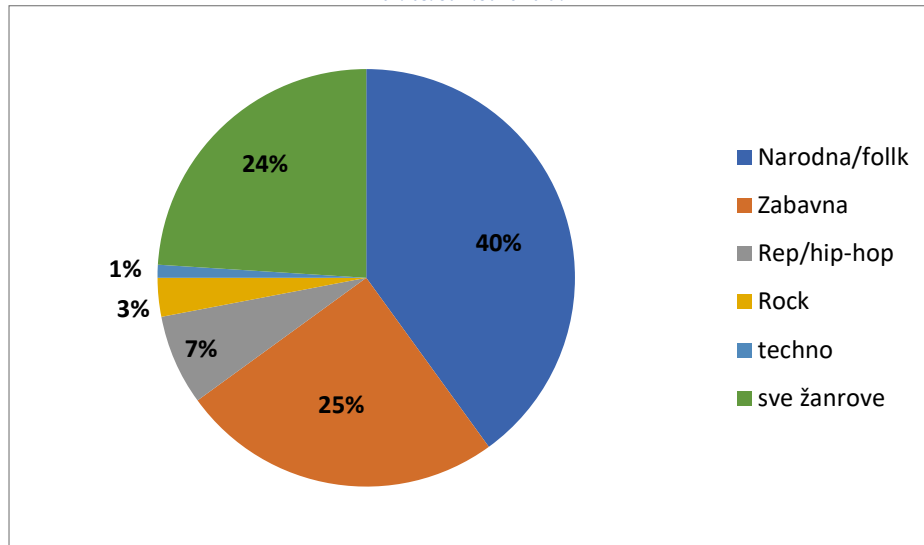
Kako bi dobili spoznaje o tome što vozači misle o slušanju muzike tokom upravljanja vozilom obavljeno je anketiranje na uzorku od 100 vozača motornih vozila. Anketiranje je obavljeno u mjesecu aprilu 2019. godine na području Travnika i Viteza. Anketa je sadržavala četiri pitanja na koja su vozači odgovarali. Podaci o mišljenju vozača prikazani su na slikama 5. do 7.

Na pitanje: Slušate li muziku za vrijeme vožnje?“, 96 vozača odgovorilo je potvrdno, dok samo četiri vozača nisu potvrdno odgovorila, slika 5.

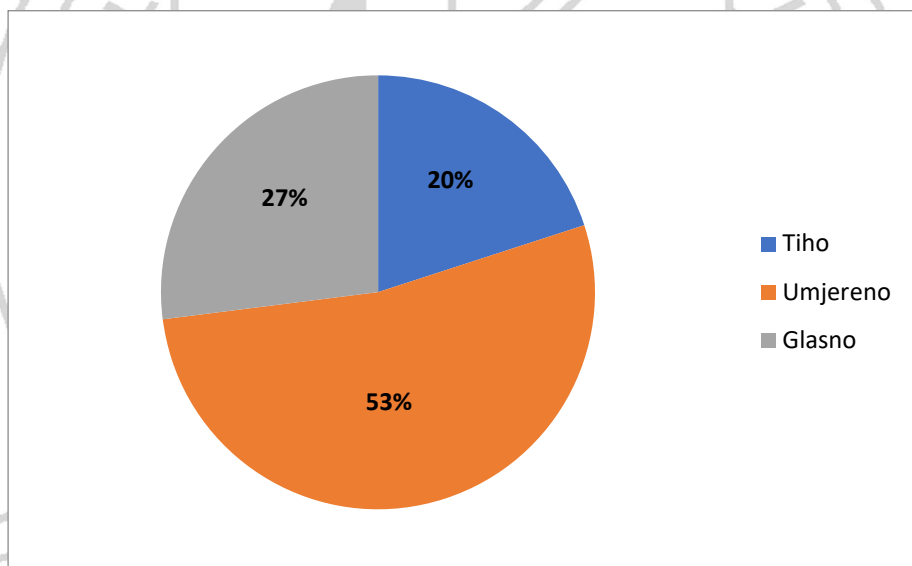
Slika 5. Grafički prikaz broja vozača koji slušaju muziku za vrijeme vožnje [9]

Na pitanje: „Kuju vrstu/žanrove muzike slušate?“, većina vozača, njih 40, odgovorila je da slušaju „sve,. Oko jedne četvrtine ili 25 vozača preferira zabavnu muziku, 24 vozača preferira narodnu muziku, sedam vozača preferira rep, tri vozača rock i samo jedan techno, slika 6.

Slika 6. Grafički prikaz strukture vozača u odnosu na muziku koju slušaju [9]

Na pitanje: „Koliko glasno slušate muziku?“, najviše vozača je odgovorilo da umjereno glasno slušaju, odnosno 53, dok ih je 20 odgovorilo da tiho slušaju i 27 da glasno slušaju muziku, slika 7.

Slika 7. Grafički prikaz broja vozača u odnosu koliko glasno slušaju muziku [9]

Na pitanje: „Koristite li slušalice za vrijeme vožnje?“, samo je jedan vozač odgovorio potvrdno, odnosno da koristi slušalice tokom vožnje.

6. ZAKLJUČAK

Utjecaj razgovora grupe na vozača kao i utjecaj muzike, mogu značajno doprinijeti dešavanju saobraćajnih nezgoda,. Ujedno mogu biti glavni distraktori, odnosno uzroci odvratanja pažnje vozača od situacije ispred vozila na cesti. Slušna sposobnost pomaže ljudima u orijentaciji i svim uslovima življenja, posebno vozaču u vožnji. To je uslov bez kojeg vozač nema optimalne uslove sigurnog upravljanja vozilom, a ako još tu sposobnost umanjuje muzika ili razgovor

saputnika, zbog nepažnje može doći do saobraćajne nezgode. Muzika ili razgovor osim odvratanja pažnje mogu umanjiti monotoniju tj. dosadu vozaču tokom vožnje. Potrebno je savjetovati i educirati sve one koji se voze u osobnim automobilima, bilo da su saputnici ili putnici koji se nalaze u vozilu, a naročito mlade, da ne potiču vozača na odvratanje pažnje i činjenje greški koje utječu na sigurnost vožnje. Vozač treba u svakom trenutku biti siguran, oprezan, i sposoban predviđati šta se sve može dogoditi za vrijeme vožnje na cesti, kako bi na takav način njegova vožnja bila sigurna.

LITERATURA

- [1] Milić A., Saobraćajna psihologija, Saobraćajno-tehnički fakultet Doboj 2007.
- [2] <http://static.1987.hr/media/vozacki-ispiti/szv/seminari-2015/pdf/nepazljiva-voznja.pdf> , internet pretraživač: www.google.com (datum posjete: 30.4.2019.g.)
- [3] <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:1142/preview> (datum posjete: 30.4.2019.)
- [4] <http://www.prakticanzivot.com/rizicna-ponasanja-mladih-vozaca-> (datum posjete 30.4.2019.)
- [5] Kratka historija muzike, <http://alas.matf.bg.ac.rs/~mn06066/istorija.muz.html> (26.04.2019.)
- [6] <https://www.123rf.com/visual/search/101255368> (03.05.2019.)
- [7] <https://www.shutterstock.com/de/video/clip-12340568-married-white-couple-on-road-trip-angry?fbclid=IwAR3xhGtgBSyfxzysBZ-9OWWy9f0p9bBwnkmKasXwcJmGm6vjSSEHJdThp8> (datum posjete: 30.4.2019.)
- [8] http://www.ekonomski.net/mladi-nemci-ne-zele-automobil-preferiraju-voznju-biciklom.html?fbclid=IwAR2Y4W7Y4AKCe2_tjWgWu-V62mmIG1cCrCE7qQpmMJmH38EKm_jCTZGJ5EI (datum posjete: 30.4.2019.)
- [9] Autori